

Český model
amerického kongresu

Sankce proti Rusku

zpráva Výzkumné služby Kongresu

Radim Bílý

Vztahy USA – Rusko od roku 2000

Rusko se po Studené válce nachází ve značném ekonomickém problému způsobeném válkou. Rusko je tak odkázáno na pomoc z Mezinárodního měnového fondu a díky zvýšení cen roky a zemního plynu se mu také daří dluhy plnit. Z Ruska se tak po nástupu Vladimira Putina stává opět stát, jakým byl v 70. letech. Suverénní, ekonomicky stabilní a rozvíjející se. USA jsou v této době stále globální velmocí. Základním principem zahraniční politiky USA je boj proti terorismu.

Vztahy USA – Rusko jsou zpočátku ovlivněny zejména 11. zářím 2001. Prezident Putin v tu dobu podpořil USA v boji proti terorismu. Spojené státy tak na oplátku vydaly signál, že čečenský konflikt z roku 2002 je čistě interní záležitostí Ruské federace a tudíž by se do něj neměly ostatní státy plést. Dalším milníkem ve vztazích mezi těmito federacemi se stal rok 2003, kdy začala válka v Iráku. Tento konflikt (zejména pak v oblasti Afghánistánu) prezident Putin odsoudil se slovy, že je to proti mezinárodním principům a Chartě OSN. Dle jeho slov měly USA také tento konflikt co nejrychleji ukončit, neboť do něj bylo zapojeno hned několik dalších zemí (Sýrie, Libye, Írán). Možná v tu dobu ještě ani nebylo jasné, co přesně intervence v této oblasti způsobí a že se z toho stane konflikt hned na několik let. Rusko a USA zastávají v otázce Íránu a atomového programu opačný názor. USA chtějí, aby byl atomový program této země kontrolován, Rusko se názoru zdržuje a nechává to na rozhodnutí země.

Během roku 2003 se v reakci na Gruzínskou válku postupně Rusko odvrací od Westpolitik více na východ a začíná se prosazovat politika prezidenta Putina. Největší krize v Gruzii je již zažehnána, nicméně konflikty dále pokračují. V této době se také objevují otázky o vstupu Ukrajiny a Gruzie do NATO. Rusko uvažovalo o vstup do aliance, nicméně členem se nikdy nestalo. Má ale právo se účastnit jednání například o terorismu. Rusko také vyjadřuje negativní postoj k tomu, aby se výše zmíněné státy staly členy aliance. Doposud se tak nestalo a existují důvody, proč se tak ani v nejbližší době nestane (zahraniční politika prezidenta Obamy, mezinárodní úmluvy o míru a další pakty).

Během roku 2007 se vztahy vyostřují zejména se záměrem o protiraketové ochraně, která měla být ve střední Evropě. Rusko v této době nabízí řešení. Navrhuje umístit radar v Ázerbájdžánu, namísto ČR a Polska. Ruský odpor nakonec zvítězil a záměr o postavení protiraketové obrany se nepodařilo uskutečnit. Na konferenci Echoes of Cold War v roce 2007 prezident Putin ostře vystupuje proti spojeným státům. Zdůrazňuje, že země jako Indie a Čína již ekonomicky dohání USA a nové velmoci BRIC se jím také přibližují. V této už se také nedá hovořit o hegemonii v mezinárodním systému. Opět nastává bipolární svět s Ruskem na jedné straně a Spojenými státy na straně druhé.

Během roku 2010 dochází ke zmírnění vztahů. V témže roce dochází k podepsání dohody mezi Barackem Obamou a Dmitriem Medvedevem o snížení jaderných zbraní o 1500 v každé zemi. Dohoda New START tak nahradila stávající dohodu START I. Během let 2011-2012 dochází k dalšímu zlepšení vztahů mezi těmito zeměmi. Spolupracují spolu ve vojenských misích, navzájem se podporují a vyjadřují si pocity (například gratulace od RF při

zabití Bin Ládina v roce 2011). Spojené státy a Ruská federace v této době také spolupracuje na mezinárodní úrovni – je schopna pracovat v rámci NATO, OSN i dalších mezinárodních organizací a tvoří tak poměrně silný základ pro budování bipartijního rozdělení světa.

Na konci roku 2013 ale začíná Ukrajinská krize a vztahy se začínají ochlazovat. Problémy nastávají ohledně řešení situace v Sýrii a také právě uskutečněná anexe Krymu (listopad roku 2013).

V roce 2014 se však hlavní pozornost obrací na Severní Koreu. Spojené státy a Rusko chtějí spolupracovat s Čínou, Francií a Velkou Británií nad ochranou světa před možným nebezpečím. Diktátorský režim Kim Čong-una je o něco razantnější a zároveň také mnohem nebezpečnější než vláda jeho otce Kim Čong-illa. V dubnu 2014 se v sídle OSN scházejí zástupci USA, RF a EU nad otázkou řešení Krymské krize. Výsledkem této Ženevské konference jsou další sankce, které měly postihovat ruské občany i instituce. Na konci tohoto roku také začínají USA a Ruská federace spolupracovat na boji proti Islámskému státu (zejména pak pomoc v Iráku). Během roku také přichází několik návrhů, jak řešit právě probíhající krizi na východě Ukrajiny. USA s podporou NATO podporují Poroshenkův plán na mír, který také Rusko akceptuje.

Hlavními body jednání v letošním roce se stal boj proti ISIS, kdy bylo rozhodnuto, že státy začnou spolupracovat na boji proti této radikální organizaci. V únoru 2015 také došlo na konferenci v Minsku k dohodě nad zastavením války v Donbasu.

Bush ml. & Obama vs. Ruská federace

Prezidentu Obamovi je částečně vyčítána pasivita v otázkách ohrožení míru Ruskem. Jeho největší kritici v této oblasti říkají, že jeho kabinet není tak průbojný a jednoznačný, jak by měl být a nechává situaci řešit spíše pomocí slov než činů. Sám prezident se několikrát vyjádřil, že by raději celé spory s Ruskou federací vyřešil pomocí diplomatických jednání, namísto vojenské intervence.

Během funkčního období prezidenta Bushe ml. A jeho ministryně zahraničí Riceové byly vztahy s Ruskem jiné. G. W. Bush, ml. se tolik nebál případného vojenského konfliktu, jednal více asertivněji a za velmoc považoval především USA, v Evropě pak Velkou Británii. Bush ml. se řídil přístupem "our best defense is a good offense" (nejlepší obrana je dobrý útok). To prezident Obama považuje Rusko za regionální mocnost, což možná právě může být ten důvod, proč se nechce do sporu pouštět. Ruská federace taktéž disponuje nemalým jaderným zbrojením. RF se tak stává poměrně značným případným nepřítelem, pokud by se s ní USA do války pustilo (k čemuž bylo i několikrát blízko, například během Studené války). Dalším rozdílem mezi těmito prezidenty tkví v jejich pohledu na rozšiřování NATO. Bush ml. se dalšímu rozšiřování nebrání (zejména pak o Ukrajinu), kdežto prezident Obama je v této otázce zdrženlivý. Možným důvodem je právě již několikrát zmiňované vojenské riziko a hrozba případné války. Pokud by totiž Ukrajina vstoupila do NATO, muselo by dojít k naplnění Charty (obrana členského státu všemi členy při napadnutí jiným státem). USA by se tak muselo

pustit do války s jadernou velmocí. Proto prezident Obama nepřijal v březnu tohoto roku doporučení Zahraničního výboru Senátu USA na podporu vstupu Ukrajiny do NATO.

Dalším možným důvodem zmírnění vztahů mezi Spojenými státy a Ruskou federací v letech 2008-2010 byl také prezidentský mandát prezidenta Medveděva. Ten je považován za mírnějšího vůdce než jeho předchůdce (i zároveň i následovník) Vladimir Putin. V tyto roky se tak považují za restart vztahů mezi Ruskem a USA. Tomuto ale předcházela situace v roce 2007, kdy USA oznámili, že se v Evropě chystá vybudování antibalistických ochranných systémů v České republice a v Polsku. Oficiálním důvodem byla ochrana proti Severní Koreji, mnozí si ale myslí (včetně zástupců Ruské federace), že se jednalo o ochranu proti Rusku.

Doposud uvalené sankce

V současné době jsou již proti Ruské federaci uvaleny sankce. Částečně se pochybuje o jejich účinnosti (vzhledem k událostem, které po nich následovaly -> obsazování dalších území, neutichající boje a odhalování dalších informací ohledně anexy Krymu). Tou nejdůležitější pravděpodobně bylo přiznání prezidenta Putina o vyslání vojsk na Ukrajinu.

Americké sankce v současné době postihují čtyři druhy nejzásadnějších subjektů. Týkají se financí a energetiky, zbrojních společností, separatistů a politiků. V první skupině sankcionovaných osob se nachází Gazprombank (finanční instituce), VEB (státní finanční instituce), OAO Novatek (producent zemního plynu) a Rosněft' (ropná společnost). Sankce u těchto subjektů spojičívají v zákazu poskytování financování s horizontem delším než 90 dní. Důvody, proč jsou právě tyto subjekty sankcionovány, jsou různé – od podílu Ruské federace (OAO) ve vedení až po mezinárodní dosah (Gazprombank). Spojené státy se tak snaží o ekonomickou destabilizaci Ruské federace. V první skupině se to ale příliš nedaří hlavně z důvodu dlouhého horizontu.

Konkrétní ruské banky, na které jsou uvaleny sankce, jsou:

Economical sanctions against Russia

The USA, EU, Canada and Australia have introduced sanctions against Russia over its involvement in the Ukrainian crisis

Banks	State enterprises	Private enterprises	Private enterprises affiliated to businesspeople from sanctions lists	USA	EU	Canada	Australia
	S	P	Person	USA	EU	Canada	Australia
Vnesheconombank	S			USA	EU	Canada	
Sberbank	S				EU		
VTB	S			USA	EU		
Bank of Moscow	S			USA			
Rosselkhozbank	S			USA	EU		
OJSC Gazprombank	S			USA	EU	Canada	
Bank Rossiya			Person	USA		Canada	Australia
OJSC Sobinbank			Person	USA		Canada	
OJSC Investbank			Person	USA		Canada	Australia

Zdroj: **Russian News Agency** (<http://tass.ru/en/world/798020>)

Ve druhé skupině jsou sankcionovány zbrojovky, jimž je zamrazen majetek ministerstvem pro finanční záležitosti a občanům USA je zakázáno s nimi obchodovat. V této skupině se sankce týkají zejména Kalashnikov concernu (státní zbrojovka), Bazalt (výrobce munice), JSC MIC NPO Mašinostroenia (výrobce raket) či KBP (výrobce protitankových střel). Seznam sankcionovaných separatistů, uveřejněných na "black list" USA nebyl uveřejněn. Nicméně se diskutuje o vrcholných představitelích separatistických milicí a vůdců odbojů., například Igoru Strelkovovi. Důvodem sankcí na tuto skupinu je jejich nespolupráce na jednáních o opuštění území a pokračující neshody a odmítání mírových plánů a řešení, jak ze strany USA, tak i Ukrajiny či Evropské unie. Pravděpodobně nejhorší situace je v oblasti Luhanska, kde separatisté vyhlásili Lidovou republiku Luhansk. Toto území je tak plně pod jejich kontrolou a pro mírové sbory OSN je tak velice těžké tam dopravovat pomoc a aplikovat humanitární misi. I těm, ač se jedná pouze a jen o mírovou pomoc občanům postiženým boji, je přístup do postižených oblastí východní Ukrajiny značně znemožněn. Mnohdy se účastníci zahraničních misí vystavují riziku zabití či zranění. Na mise cestují přes zaminovaná území, vystavují se riziku náletu či nemusejí být vůbec v konečném důsledku do oblasti puštěni. Čtvrtou skupinou jsou politici. Tito lidé jsou také na black listu a stejně tak, jako sankcionovaným separatistům je jim zmrazen majetek na území USA a mají do země zakázaný vstup. Mezi tyto osoby patří například ministr pro krymské záležitosti Oleg Saveljov

či Igor Ščjogolev, který je poradcem prezidenta Putina v otázkách Krymu. 16. března 2014 byly prezidentem Obamou uvaleny sankce na dalších 16 jednotlivců, jimž byli Viktor Ozerov, Vladimir Dzhabarov, Evgeni Bushmin, Nikolai Ryzhkov, Sergei Zheleznyak, Sergei Mironov, Aleksandr Totoonov, Oleg Panteleev, Sergey Naryshkin, Victor Ivanov, Igor Sergun, Sergei Ivanov, Alexei Gromov, Andrei Fursenko, Vladimir Yakunin a Vladimir Kozhi (<http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl23331.aspx>).

Další sankce byly oznámeny 28. dubna 2014 na základě dohody z Ženevy, kde bylo usneseno, že sankce budou uvaleny na dalších 17 jednotlivců či společností. Mezi těmito sankcionovanými byli například Chemezov, Murov nebo společnost Volga Group, která je vlastněná a ovládána Gennaddynem Timchenkem.

Oficiální (třicetistránkový) seznam sankcionovaných osob a institucí (Sectoral Sanctions Identifications List) je ke stažení na stránkách Ministerstva financí USA (<http://www.treasury.gov/ofac/downloads/ssi/ssi.pdf>).

Závěr

Vývoj vztahů USA a Ruské federace je značně ovlivněn osobou, která stojí na vrcholu moci v dané federaci. Během posledních let dochází, zejména díky mezinárodnímu lobbingu, k částečnému zklidnění situace na mezinárodní úrovni a Rusko se tak nepovažuje za takovou hrozbu jako například Islámský stát. Nicméně nutnost sankcí je opodstatněná. Ruská armáda bez jakéhokoliv důvodu vnikla na cizí území za účelem ho obsadit. Na toto musí mezinárodní aktéři reagovat a sankce jsou první možností, jak to udělat.

Zdroje:

- Bush and Putin: Best of friends. (2001): On-line text. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/1392991.stm>)
- Echoes of Cold War in missile arguments. (2007): On-line text. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6583587.stm>).
- Kuchyňková, P. (2005): ***Jak dnes vypadají vztahy USA – Rusko***. On-line text. (http://www.natoaktual.cz/na_analyzy.asp?r=na_analyzy&c=A050218_121213_na_analyzy_m00).
- US Department of Treasury. (2015): On-line text. (http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/SDN-List/Pages/ssi_list.aspx).